

REGULACIJA, TROŠKOVI I DOBIT BANAKA: KAO KAD JE KRIZA POČELA

Sažetak

U prvih devet mjeseci ove godine zabilježen je pad standardnih indikatora profitabilnosti – povrata na kapital (ROE) i povrata na aktivu (ROA). Zabilježen je i pad kamatne marže zbog rasta troškova izvora sredstava, a novi je nalet krize doveo do daljnjeg kvarenja kvalitete plasmana.

U pogledu trendova i očekivanja za 2013. može se ponoviti prošlogodišnji zaključak koji je, zanimljivo, bio vrlo sličan zaključku iz 2010. za 2011. Stoga možemo govoriti o kontinuitetu krize kroz koju banke prolaze, nasreću, netaknute u pogledu solventnosti i stabilnosti, a što treba zahvaliti visoku iznosu angažiranog kapitala.

Zaključak analize stoga glasi: *troškovi regulacije nemaju presudnu ulogu kao odrednice dobiti, a banke su vrlo dobro kapitalizirane, što im omogućava prolazak kroz krizu bez većih šokova, ako izuzmemo sada već stalan pritisak na kvarenje aktive i pad profitabilnosti.*

Mišljenja i rezultati koji se iznose i prikazuju u ovom dokumentu ne predstavljaju službena stajališta Hrvatske udruge banaka. Analizu je pripremila Arhivanalitika za Hrvatsku udruhu banaka.

Uvod

U HUB analizi koja je na ovu temu objavljena prije godinu dana primijećen je preokret do tada rastućeg trenda povrata na kapital u bankama. Najavljena je mogućnost nastavka pada profitabilnosti zbog rasta troškova izvora financiranja banaka, ali je istaknuta i njihova izvrsna kapitaliziranost. Procijenjeno je da banke u Hrvatskoj imaju dovoljno kapitala i dobiti da izdrže novi nalet krize i kvarenje kvalitete plasmana.

Godinu dana kasnije, za većinu predviđanja moramo zaključiti da su se obistinila. Ovu su godinu obilježili:

- pad standardnih indikatora profitabilnosti – povrata na kapital (ROE) i povrata na aktivu (ROA),
- pad kamatne marže zbog rasta troškova izvora sredstava,
- novi nalet krize koji je doveo do daljnjeg kvarenja kvalitete plasmana.

U toku 2012. troškovi regulacije banaka blago su smanjeni zbog promjena stope obvezne rezerve. Međutim, taj je učinak bio preslab da bilo što bitno promijeni u pogledu ukupnih troškova sredstava i dobiti banaka.

U pogledu trendova i očekivanja za 2013. može se ponoviti prošlogodišnji zaključak koji je, zanimljivo, bio vrlo sličan zaključku iz 2010. za 2011. Stoga možemo govoriti o kontinuitetu krize kroz koju banke prolaze, nasreću, netaknute u pogledu solventnosti i stabilnosti, a što treba zahvaliti visoku iznosu angažiranog kapitala. S druge strane, *troškovi regulacije nemaju presudnu ulogu odrednice dobiti, a banke su vrlo dobro kapitalizirane, što im omogućava prolazak kroz krizu bez većih šokova, ako izuzmemo sada već stalan pritisak na kvarenje aktive i pad profitabilnosti.*

Na sljedećim stranicama pokazujemo dokaze ovomu u prilog. U prvom dijelu analize prikazujemo trendove dobiti i pripadajuće pokazatelje, a u drugom raspravljamo o regulaciji, njenim troškovima i troškovima izvora sredstava banaka, uz poseban osvrt na novu nacionalnu referentnu stopu (NRS) koju od prosinca 2012. HUB objavljuje na svojim stranicama.

I. Trend i struktura dobiti banaka

Kada se govori o dobiti banaka, vrlo se često govori o apsolutnim iznosima koji su prikazani u tablici 1:

Neto kamatni prihodi ove se godine nalaze u snažnom padu.

Tablica 1. Račun dobiti i gubitka banaka 2012. i 2011.

RAČUN DOBITI I GUBITKA	I-IX 2012 / I-IX 2011 u			Q3 2012 / Q3 2011 u		
	I-IX 2011	I-IX 2012	%	Q3 2011	Q3 2012	%
UKUPNO KAMATNI PRIHODI	16.234.306	16.200.822	-0,2%	5.574.710	5.216.824	-6,4%
UKUPNO KAMATNI TROŠKOVI	7.408.373	8.375.416	13,1%	2.587.983	2.722.516	5,2%
NETO KAMATNI PRIHOD	8.825.933	7.825.407	-11,3%	2.986.727	2.494.309	-16,5%
UKUPNO PRIHODI OD PROVIZIJA I NAKNADA	3.256.492	3.209.121	-1,5%	1.198.743	1.173.942	-2,1%
UKUPNO TROŠKOVI PROVIZIJA I NAKNADA	977.618	1.011.401	3,5%	382.217	399.326	4,5%
NETO PRIHOD OD PROVIZIJA I NAKNADA	2.278.874	2.197.721	-3,6%	816.526	774.617	-5,1%
OSTALI NEKAMATNI PRIHODI	1.442.605	1.537.442	6,6%	418.364	337.072	-19,4%
OSTALI NEKAMATNI TROŠKOVI	431.586	374.995	-13,1%	180.455	137.850	-23,6%
NETO OSTALI NEKAMATNI PRIHOD	1.011.018	1.162.447	15,0%	237.908	199.222	-16,3%
NETO NEKAMATNI PRIHOD	3.289.892	3.360.168	2,1%	1.054.434	973.839	-7,6%
OPĆI ADMINISTRATIVNI TROŠKOVI I AMORTIZACIJA	5.728.381	5.666.844	-1,1%	1.879.536	1.838.993	-2,2%
NETO PRIHOD IZ POSLOVANJA PRIJE REZERVIRANJA ZA GUBITKE	6.387.445	5.518.731	-13,6%	2.161.627	1.629.154	-24,6%
TROŠKOVI VRIJEDNOSNOG USKLAĐIVANJA I REZERVIRANJA ZA IDENTIFICIRANE GUBITKE	2.574.419	2.530.453	-1,7%	952.634	705.979	-25,9%
TROŠKOVI REZERVIRANJA ZA NEIDENTIFICIRANE GUBITKE	104.828	-101.525		15.206	-25.972	
UKUPNO TROŠKOVI REZERVIRANJA ZA GUBITKE	2.679.247	2.428.928	-9,3%	967.840	680.007	-29,7%
DOBIT (GUBITAK) PRIJE OPOREZIVANJA	3.708.197	3.089.803	-16,7%	1.193.787	949.146	-20,5%
POREZ NA DOBIT	663.561	547.783	-17,4%	246.249	182.604	-25,8%
DOBIT (GUBITAK) TEKUĆE GODINE	3.044.636	2.542.020	-16,5%	947.537	766.542	-19,1%

Izvor: www.hnb.hr, tromjesečni agregirani statistički izvještaji

Banke su u prvih devet mjeseci 2012. ostvarile 2,5 milijarde kuna neto dobiti, što u odnosu na isto razdoblje 2011. predstavlja smanjenje za 16,5%. Dobit se posebno stegnula u trećem kvartalu, kada je smanjenje iznosilo 19,1%. Taj se učinak još jasnije vidi na neto rezultatu prije formiranja rezervacija u trećem tromjesečju, kada je zabilježeno smanjenje ove kategorije za oko 25%, s 2,16 na 1,63 mlrd KN.

Glavnu odrednicu opisane promjene treba tražiti u kretanju neto kamatnog prihoda koji u neto rezultatu banaka sudjeluje s oko 70%. Kamatni su prihodi u prvih devet mjeseci zabilježili smanjenje za 0,2%, dok su kamatni rashodi rasli za visokih 13,1%; oni su bili glavnim razlogom zbog kojega se neto kamatni prihod smanjio za 11,3%.

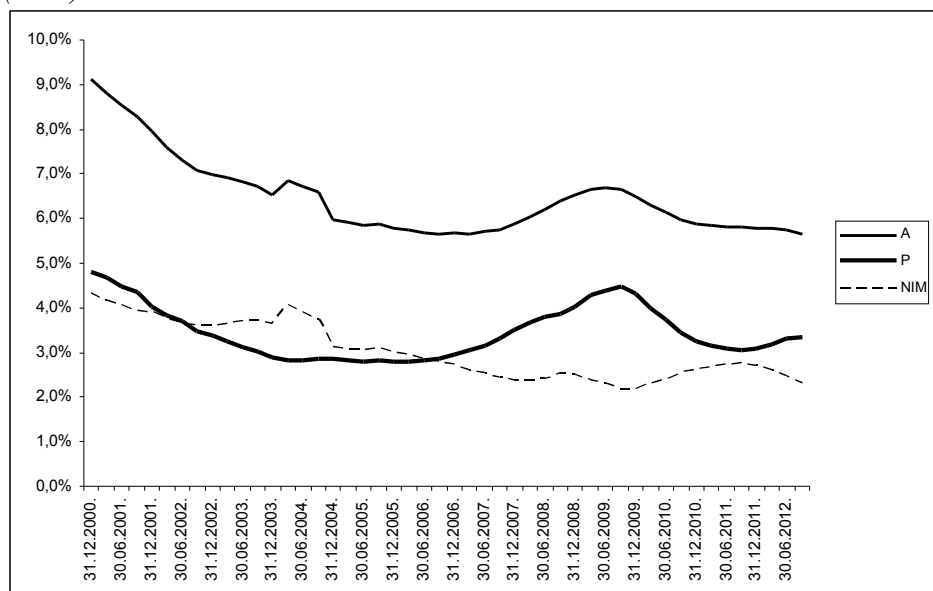
Kada se treće tromjesečje promatra izolirano, vidimo sličan ishod: neto kamatni prihodi smanjili su se za 16,5%. Međutim, u trećem je tromjesečju došlo do važne promjene odnosa dinamike kamatnih prihoda i rashoda. Kamatni rashodi i dalje rastu, premda nešto sporijim tempom: samo u trećem tromjesečju (u odnosu na treće tromjesečje 2011.) narasli su 5,2%, što je više nego dvostruko sporije nego što su rasli u prva tri tromjesečja. S druge strane, kamatni prihodi, koji su do sada bilježili stabilnost, u trećem tromjesečju bilježe pad za 6,4%. Postavlja se pitanje o čemu je riječ, odnosno, je li riječ o profiliranju novih trendova prema kojima kamatni prihodi počinju padati dok se pritisak na rast kamatnih rashoda smanjuje?

Slika 1. dat će odgovor na to pitanje: neto kamatna marža od kraja se 2011. nalazi u padu. U godinu je dana smanjena za 0,43 postotna boda (s 2,75% na 2,32%) te se sada tendencijski približava povijesnomu minimumu od 2,16% iz trećeg tromjesečja 2009. Pritom je očito da

prosječno ostvarena pasivna kamatna stopa (P) sada raste nešto sporije nego u prethodnom razdoblju, dok se novi trend javlja kod prosječno ostvarene aktivne kamatne stope (A): ona je smanjena s 5,80% u trećem tromjesečju prošle na 5,66% u trećem tromjesečju ove godine.

Pad neto kamatne marže u trećem kvartalu dogodio se zbog pada prosječno naplaćene kamate.

Slika 1. Prosječna aktivna (A) i pasivna stopa (P) i neto kamatna marža (NIM)*

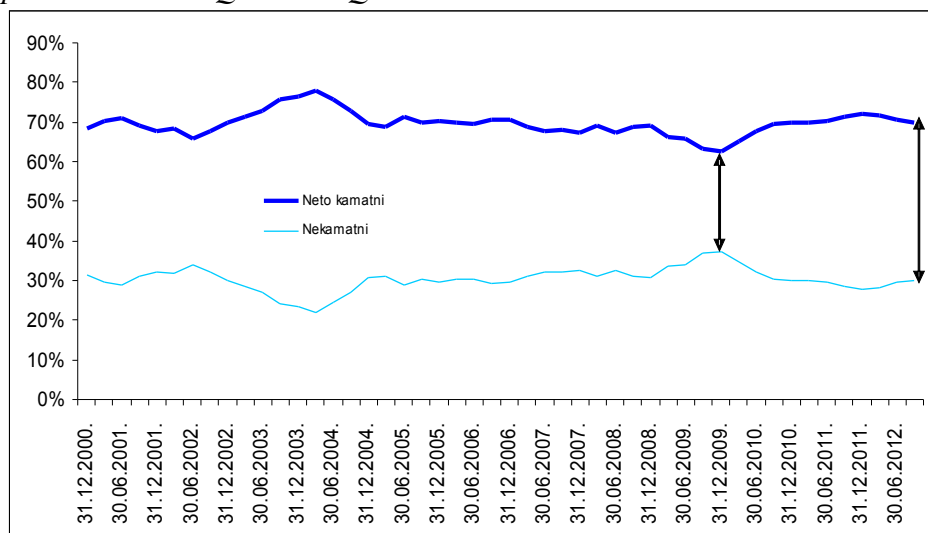

Izvor: www.hnb.hr, tromjesečna agregirana statistička izvješća i obrade Arhivanalitika. *A je definirana kao omjer kamatnih prihoda i kamatonosne aktive, a P kao omjer kamatnih rashoda i pasive na koju se plaća kamata. NIM je jednostavna razlika dviju stopa ($NIM = A - P$).

Prihodi od provizija i naknada u stalnom su blagom padu, a troškovi rastu. Neto prihod od provizija i naknada zbog toga bilježi pad – za oko 4% u prva tri, odnosno oko 5% u trećem tromjesečju ove u odnosu na treće tromjesečje prošle godine. Ostali nekamatni prihodi vrlo su kolebljivi zbog velikog utjecaja aktivnosti trgovanja, tako da dugoročni odnos neto kamatnih i nekamatnih prihoda pokazuje stabilnost oko odnosa 70:30. Pritom treba primijetiti da se nakon duljeg razdoblja rasta relativne važnosti kamatnih prihoda sada vidi blagi pomak u korist udjela nekamatnih prihoda. To je neposredna posljedica opisanog smanjenja glavnog izvora neto prihoda – neto kamatne marže.

Banke u opisanim uvjetima suženih izvora dobiti nastoje maksimalno štedjeti na troškovima. No kao što je dobro poznato, troškovi imaju inerciju pa su mogućnosti za njihovo smanjenje u kratkom roku ograničene. Opći i administrativni troškovi i amortizacija u prvih su devet mjeseci smanjeni za 1,1% u odnosu na prvih devet mjeseci prošle godine. Ako se treći kvartal promatra izolirano od ostatka godine, primjećuje se nešto jači pritisak u smjeru smanjenja troškova za 2,2% u odnosu na treće tromjesečje 2011.

Slika 2. Udjel neto kamatnog i neto nekamatnog prihoda u ukupnom neto prihodu banaka Q4:2000.-Q3.2012.

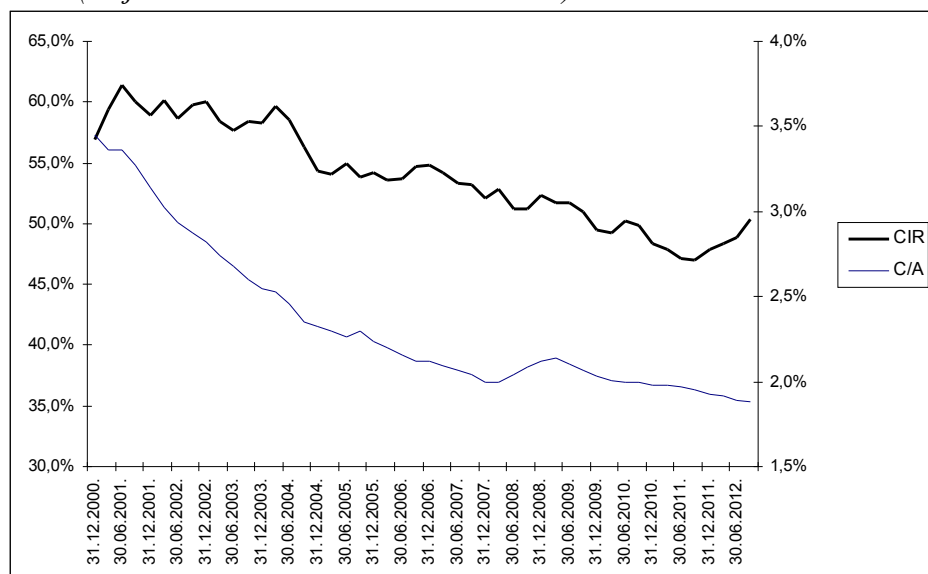

Izvor: www.hnb.hr, tromjesečni agregirani statistički izvještaji i obrada Arhivanalitike

Pokazatelj troškovne efikasnosti brzo se pogoršava zbog kontrakcije dohotka.

Kako troškovi reagiraju sporije od prihoda u smjeru smanjenja, standardni indikator troškovne efikasnosti (omjer troškova i dohotka – engl. *cost-income ratio*) bilježi sada već uvjerljivo pogoršanje. Nakon dostizanja minimuma od 47% u trećem tromjesečju 2011., što je i u međunarodnim okvirima respektabilno nizak omjer, pokazatelj troškovne efikasnosti stalno raste, da bi upravo u trećem tromjesečju ove godine zabilježio osjetan porast. Kako drugi pokazatelj – omjer troškova i aktive, ne pokazuje naročite promjene, očito je da rast *cost-income* omjera u uvjetima u kojima sami troškovi nastavljaju padati treba tumačiti kao isključivu posljedicu kontrakcije dohotka.

Slika 3. Troškovni omjeri – CIR (omjer troškova i dohotka – lijeva skala) i C/A (omjer troškova i aktive – desna skala)

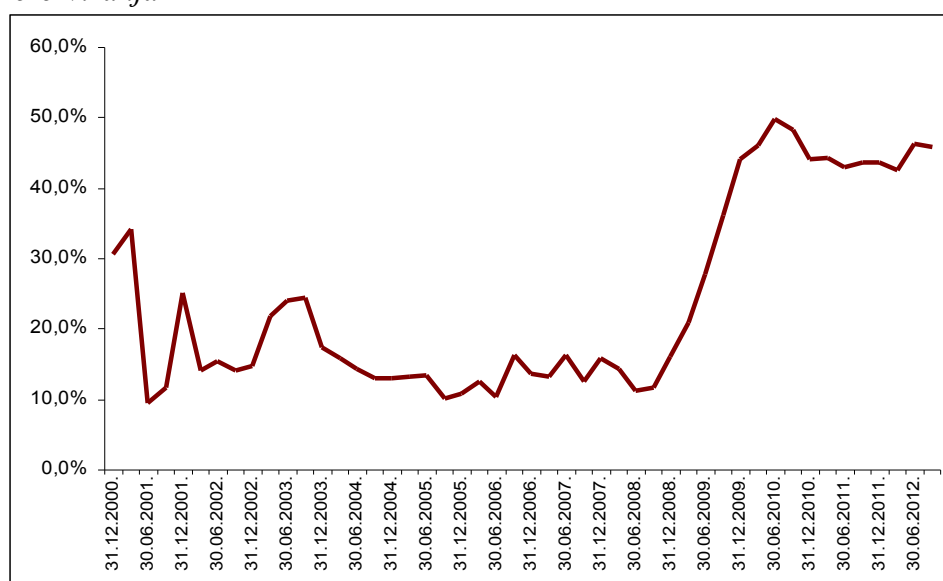

Izvor: www.hnb.hr, tromjesečni agregirani statistički izvještaji i obrada Arhivanalitike

Opisani su procesi doveli do toga da je neto rezultat iz poslovanja prije rezerviranja za gubitke smanjen za oko 14% u odnosu na prvih devet mjeseci prošle godine, odnosno za oko 25% ako se treće tromjesečje promatra odvojeno od ostatka godine. Rezerviranja za gubitke pala su po puno manjim stopama, što je posve logično jer se i dalje nalazimo u krizi. Zbog toga je povećan „ugriz“ rezerviranja u rezultatu banaka; povećan je omjer rezerviranja i neto rezultata prije izdvajanja rezervacija za gubitke. Slika 4. pokazuje da je taj omjer prešao 50% na vrhuncu krize u drugoj polovici 2009./početkom 2010., potom se stabilizirao oko 44%, no u posljednja je dva kvartala povećan na oko 46%, što znači da banke ponovo pokušavaju na odgovarajući način „sustići krizu“, odnosno, pokriti loše plasmane rezervacijama.

Banke kontinuirano koriste oko 45% neto prihoda za formiranje rezervacija za gubitke.

Slika 4. Udjel troškova rezerviranja za gubitke u neto rezultatu prije rezerviranja

Izvor: www.hnb.hr, tromjesečni agregirani statistički izvještaji i obrada Arhivalitike

Uz ovu se pojavu vežu jedna loša i jedna dobra vijest. Loša je vijest da ovaj pokazatelj predstavlja siguran pokazatelj dinamike krize koja se vrlo precizno odražava kroz kvalitetu bankarskih plasmana. Ako banke moraju veliki dio neto rezultata čuvati radi pokrića stvarnih i potencijalnih gubitaka, te kada je očekivanje toga dijela u budućnosti opterećeno velikom neizvjesnošću, onda banke oklijevaju ući u velike ekspanzije, ulaganja ili agresivan nastup na tržištu konkurencijom nižim kamatnim stopama.

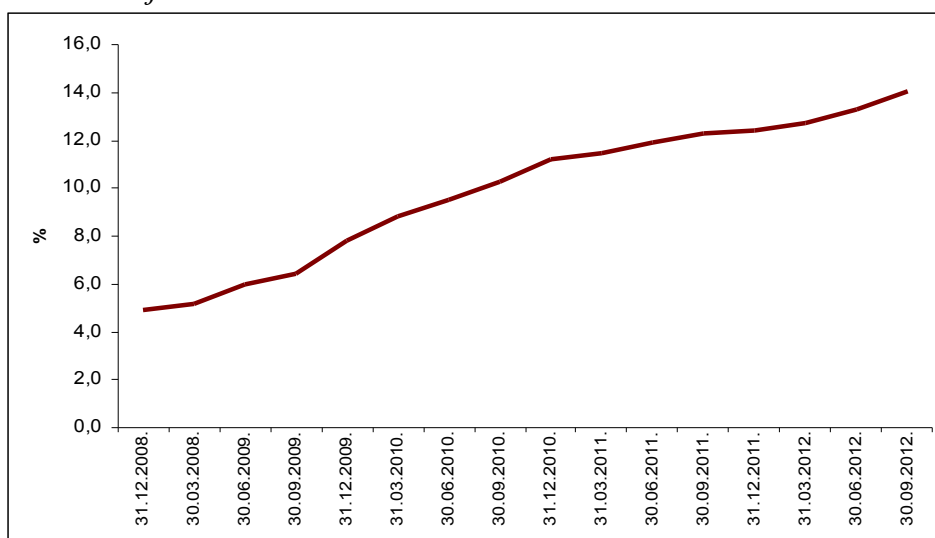
Takvomu se tržišnom ambijentu ne vidi kraj, što je na slici 5. ilustrirano pokazateljem kvalitete plasmana definiranim kao omjer djelomično naplativih i nenaplativih kredita (klasificiranih u kategorije B i C) i ukupnih kredita. Prema podacima za 30.09.2012., omjer je dosegnuo 14,1%, što predstavlja povećanje za 1,8 postotnih bodova u odnosu na stanje 30.09.2011.

Početak je dobre vijesti u tome da se pokrivenost loših kredita ispravicima vrijednosti (rezervacijama) stabilno kreće oko 42%, što je za 2-3 postotna boda iznad razina koje su bile tipične u prvoj fazi krize. To je važna informacija, jer u krizama često dolazi do umjetno prikazanih stanja plasmana i/ili smanjenja pokrivača loših kredita rezervacijama. Stabilna razina pokazatelja pokazuje da se u Hrvatskoj u prosjeku, tj. na razini sustava, provodi stroga politika klasifikacije plasmana i njihova pokrivanja rezervacijama za gubitke.¹

Iako omjer loših kredita raste, pokrivenost se ispravicima vrijednosti ne smanjuje.

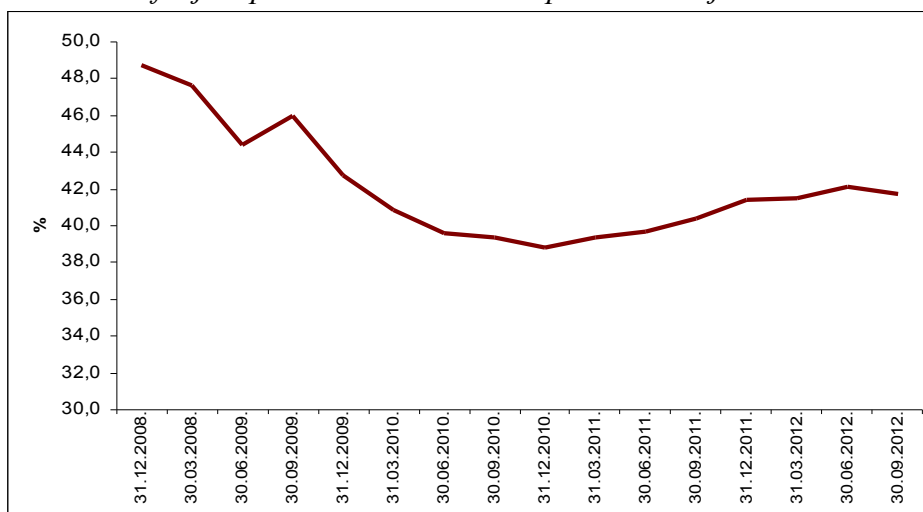
Nastavak je dobre vijesti u činjenici da banke i dalje raspolažu s polovicom neto rezultata prije rezervacija za njihovo formiranje ako se za tim pokaže potreba.

Slika 5. Omjer loših kredita

Izvor: www.hnb.hr

Slika 6. Koeficijent pokrivača loših kredita ispravicima vrijednosti

Izvor: www.hnb.hr

¹ Pokrivenost je zapravo veća jer koeficijent koji je prikazan na slici 6 ne uključuje rezerve za neidentificirane gubitke.

Projicirana godišnja rezerva rezultata za formiranje rezervacija iznosi oko 3,75 mlrd KN (jednaka je trenutno projiciranoj bruto dobiti banaka). Lako je izračunati da, ako rezervacijama treba pokriti polovicu nominalne vrijednosti loših kredita, *banke imaju izvor u neto rezultatu koji je dovoljan da podnesu dodatnu klasifikaciju 7,5 mlrd KN kredita u klase B i C, a da to nema učinka na vrijednost kapitala banaka.*

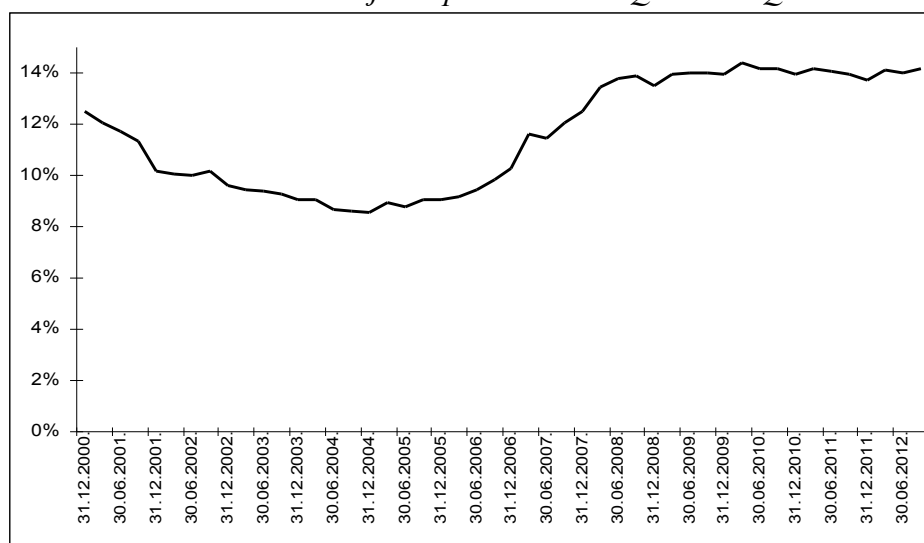
Banke su kapitalno iznimno jake.

7,5 mlrd KN je iznos koji predstavlja 2,6% ukupnih kredita na dan 30.09.2012. Možemo promatrati je li taj iznos dovoljan da pokrije očekivanu godišnju reklasifikaciju kreditnih plasmana. Rast omjera loših kredita od trećeg tromjesečja 2011. naovamo kreće se ispod 2 posto ili oko 5-6 milijardi kuna godišnje, što je bitno manje od polovice kapaciteta za formiranje rezervacija iz neto rezultata. To znači da banke mogu podnijeti nastavak odvijanja krize tempom kao ove godine (što znači očekivani pad BDP-a između 1,5% i 2%), a da to nema učinka na visinu jamstvenog kapitala banaka i zatečenu umjerenu razinu dobiti. Banke bi mogle i sada podnijeti udar loših plasmana s početka krize, ali bi on izazvao pad povrata na kapital na razinu od oko 2,5%.

Jamstveni kapital, koji predstavlja „zadnju liniju obrane“ od loših plasmana odnosno gubitaka, zaokružuje sliku o vijestima koje su dobre. Podatci o kapitalu za treći kvartal potvrđuju ocjenu iz rujanske HUB Analize., prema kojoj hrvatske banke, na razini bankarskog sustava, imaju najvišu razinu kapitalne adekvatnosti u Europi.²

Naposljetku, slika 7. pokazuje iznimno stabilno kretanje računovodstvenog omjera kapitala i aktive banaka oko visoke razine od 14%, a slika 8. potvrđuje da omjer adekvatnosti kapitala na razini bankovnog sustava u Hrvatskoj raste, čineći banke sve sigurnijima unatoč kriznomu gospodarskom okružju.

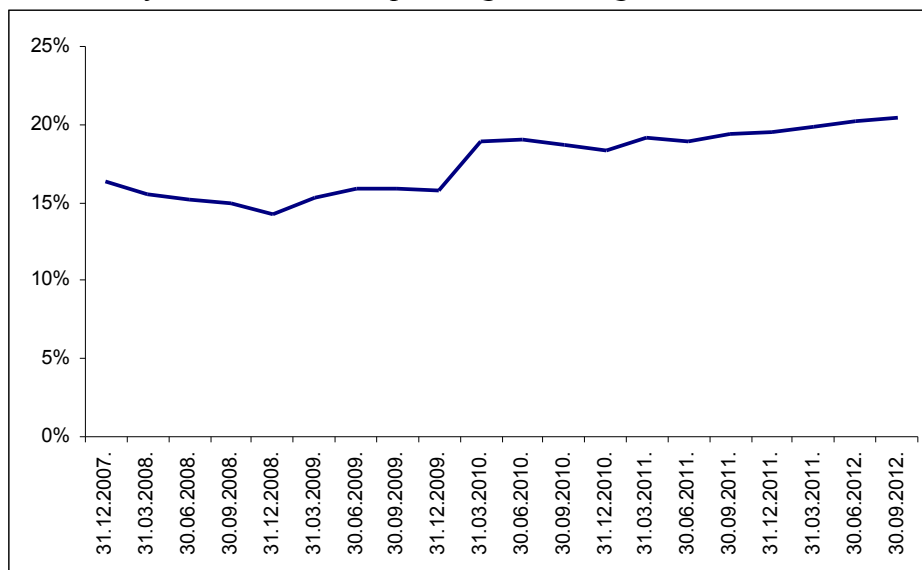
Slika 7. Računovodstveni omjer kapitala i aktive Q4:2000.-Q3:2012.

² Među državama koje dostavljaju podatke u MMF-ovu bazu Financial Soundness Indicators, <http://fsi.imf.org/>

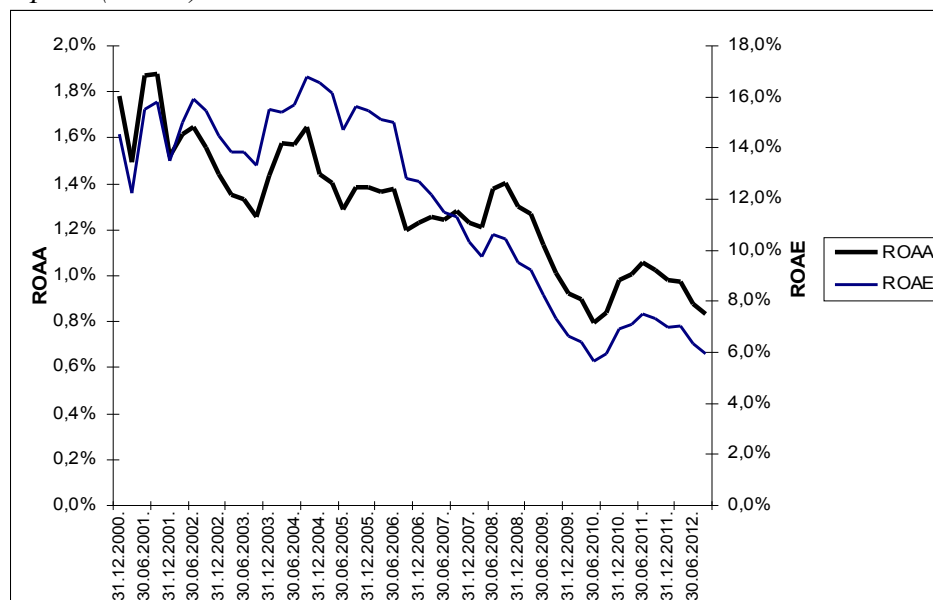
Slika 8. Omjer adekvatnosti kapitala Q4:2007.-Q3:2012.

Izvor: www.hnb.hr

Opisani su trendovi logično doveli do zamjetnog pada stopa profitabilnosti na razini bankovnog sustava. Povrati na kapital i aktivu približili su se minimumima s vrhunca krize, tj. iz prve polovice 2010. Prema sadašnjim trendovima, u zadnjem kvartalu 2012. i početkom 2013. ti bi minimumi mogli biti ponovo dotaknuti.

Slika 9. Pokazatelji profitabilnosti: povrat na prosječnu aktivu (ROAA) i kapital (ROAE)

Izvor: www.hnb.hr, tromjesečni agregirani statistički izvještaji i obrada Arhivalitike

Povrati na aktivu i kapital bliže se minimumima iz prvog dijela 2010.

II. Regulacija i troškovi izvora sredstava

Prosječne troškove sredstava (TOS) i regulacije (IRO – indeks regulacijskog opterećenja) već nekoliko godina pratimo na isti način. Prosječni trošak sredstava (TOS) dobiva se tako što se za sve glavne komponente pasive očitava prosječna kamatna stopa (neke se aproksimiraju, o čemu će više riječi biti u nastavku). Zatim se uzima struktura pasive (od nekog prošlog datuma, jer ne želimo da promjene strukture pasive utječu na rezultat). Na temelju te strukture računaju se ponderi, ponderi množe kamatne stope izvora sredstava i zbroj daje prosječni trošak sredstava (TOS1). Ulazni se trošak uvećava za trošak regulacije (IRO) i tako se dobiva ukupni prosječni trošak sredstava (TOS2), koji u sebi sadrži i učinak troška regulacije:

$$\text{TOS2} = \text{TOS1} + \text{IRO}$$

Regulacijski se trošak računa prema općoj formuli:

$$\text{IRO} = \left[\frac{(i^P - ri^M)}{1 - r} - i^P \right] * 100,$$

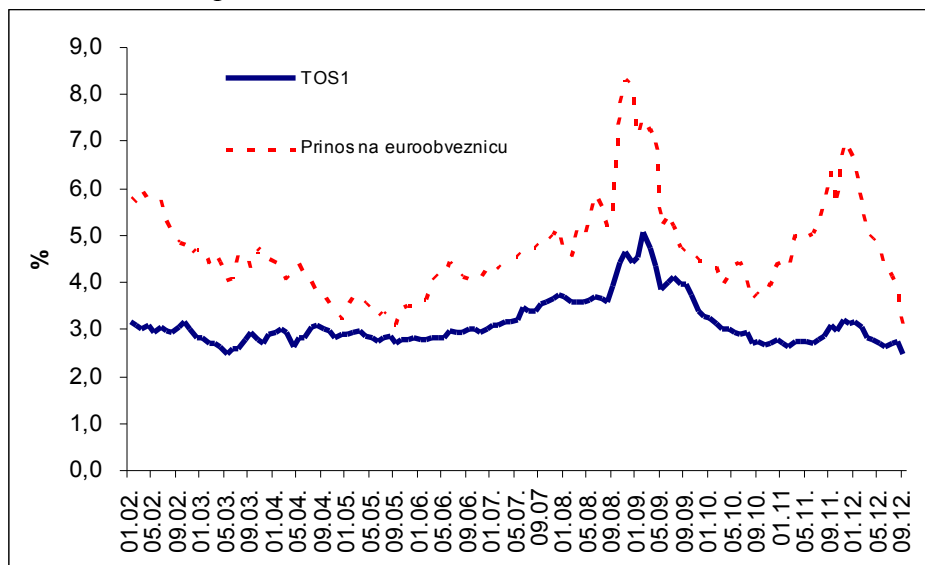
koja pokazuje da se kamatna stopa na izvor sredstava (i^P) prvo umanjuje za efekt remuneracije proporcionalno stopi obvezne rezerve (faktor u brojničku može biti i s plus predznakom kod stope premije osiguranja štednje), zatim se umanjuje za stopu relevantne rezerve r (dijeljenje s nazivnikom) i potom se od tako dobivenog izraza (koji je u pravilu veći od početne stope), oduzima početna kamatna stopa odnosno cijena izvora sredstava.

Kao i kod računanja prosječnog troška sredstava, trošak regulacijskog opterećenja računa se za sve relevantne elemente pasive, a ukupni se (prosječni) trošak dobiva množenjem pondera izvedenih iz strukture pasive s odgovarajućim regulacijskim troškovima. Zbroj predstavlja ukupni trošak regulacije – IRO.

Slika 10 prikazuje kretanje prosječnog ulaznog troška sredstava (TOS1) i prinosa na državnu euroobveznicu najkraćega roka dospijuća, dok slika 11 prikazuje kretanje pasivne kamatne stope na najvažniju vrstu depozita – devizne depozite u eurima. Usporednim promatranjem tih slika može se primijetiti da je cijena najvažnijeg izvora sredstava – deviznih depozita, uglavnom stagnirala. Štoviše, sredinom ove godine primjećuje se čak i blagi porast prosječne kamatne stope na devizne depozite. S druge strane, prosječna ulazna cijena sredstava TOS1 bilježi smanjenje koje se u cijelosti može objasniti padom prinosa na euroobveznicu, koji je ove godine vrlo izražen (s obzirom da je 2011. zaključena u kriznim uvjetima na financijskim tržištima zbog Grčke).

Do pada je ulaznih troškova došlo zbog pada prinosa na euroobveznicu kojom se aproksimiraju troškovi inozemne pasive.

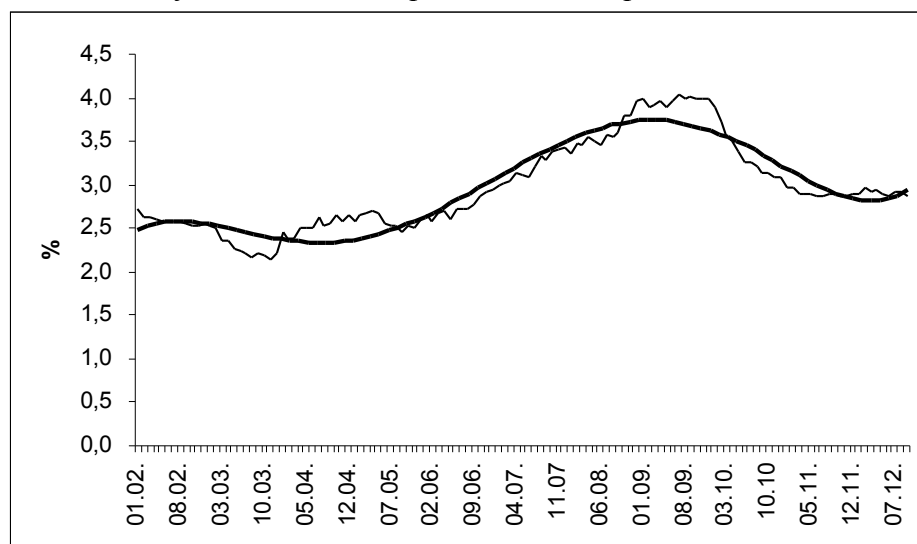
Slika 10. TOS1 i prinos na euroobveznicu

Napomena: ovdje se koriste podaci o kamatnim stopama iz statistike kamatnih stopa HNB-a i podaci o kamatnim stopama s finansijskih tržišta.

Izvor: www.hnb.hr, izvori: riznica banaka.

Slika 11. Prosječna kamatna stopa na devizne depozite

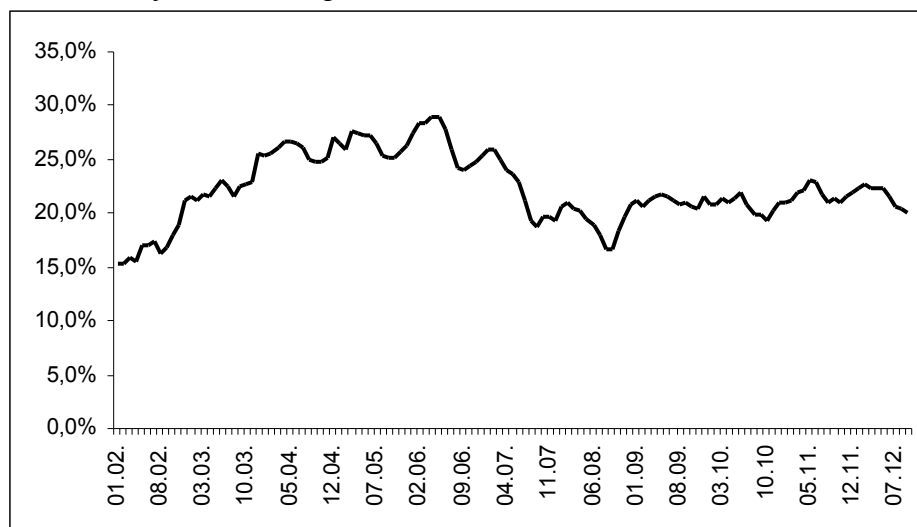
Izvor: www.hnb.hr

Ključne kamatne stope na domaćem tržištu nisu se smanjile, čak su blago narasle.

Kada bi se ekonomija nalazila u normalnim uvjetima, što znači, kada bi krediti rasli normalnim tempom i kada bi se jednim dijelom financirali iz inozemnih izvora, vrlo brzo smanjenje prinosa na euroobveznicu (i premije rizika) predstavljalo bi izvrsnu vijest. Međutim, u uvjetima stagnacije potražnje i otežanog pristupa inozemnim izvorima, banke su sve osjetljivije na razlike u troškovima regulacije (kao što su pojačano osjetljive na sve vrste troškova). Drugim riječima, u takvim uvjetima, *na odabir izvora financiranja utječe isključivo relativna cijena na koju utječe i trošak regulacije, te trenutna raspoloživost određenog tipa sredstava na tržištu.*

Inozemni izvori nisu više izdašni kao prije krize. Same bankarske grupacije sve teže pristupaju izvorima na tzv. „tržištu veleprodaje“ (tzv. razduživanje – engl. *deleveraging*). Međutim, za sada nema naznake da dolazi do značajnije kontrakcije inozemnih izvora: njihov udjel u ukupnim izvorima smanjen je za oko 1 postotni bod u odnosu na rujan 2011. (iako je trend prema dolje –slika 12). S druge strane, čimbenik relativne cijene mogao bi također imati neku ulogu, jer slika 13. pokazuje razmjerno velike razlike u troškovima regulacije među pojedinim komponentama pasive.

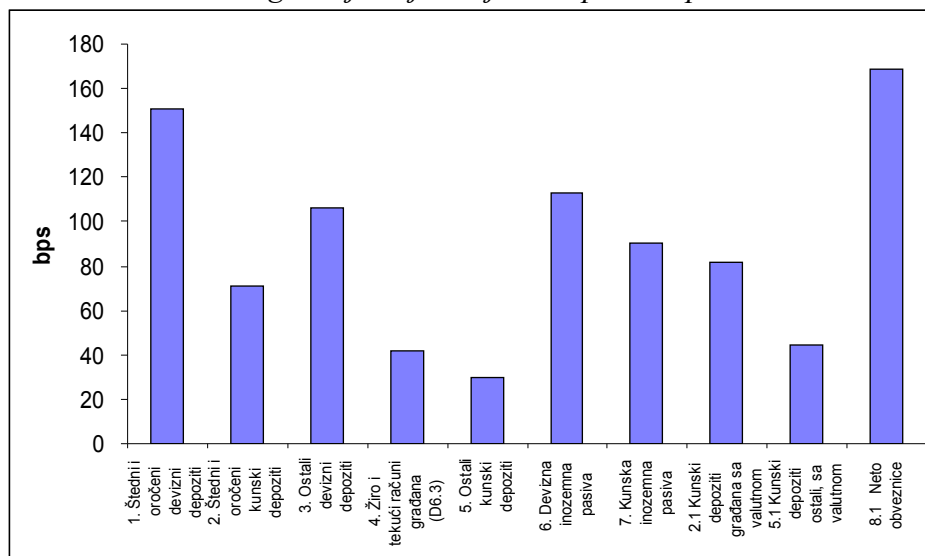
Slika 12. Udjel inozemne pasive 01:2002. – 09:2012.

Udjel je inozemne pasive stabilan, premda u ovoj godini bilježi blago smanjenje.

Izvor: www.hnb.hr

Slika 13. Troškovi regulacije najvažnijih komponenti pasive 09:2012.

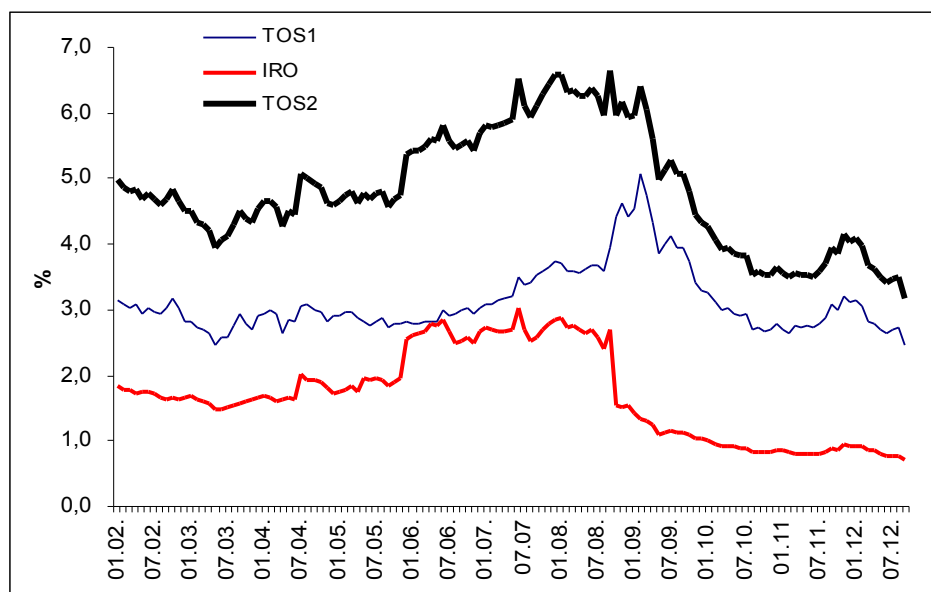
Gornja slika pokazuje da domaće obveznice imaju najviši trošak regulacije zbog njihove relativno najveće cijene koja je vezana uz dugoročnu kunsku državnu obveznicu. Devizni depoziti imaju višu cijenu od inozemnih deviznih izvora zbog troška premije osiguranja depozita, no ostali kunski izvori imaju daleko niži trošak regulacije koji se

uglavnom svodi na učinak obvezne rezerve koja je od početka godine prvo podignuta na 15%, da bi od svibnja bila smanjena na 13,5%.

Rezultat je opisanih procesa smanjenje ukupnog troška regulacije IRO za 0,17 postotnih bodova, odnosno s 0,88% u rujnu 2011. na 0,71% u rujnu 2012., što predstavlja povijesni minimum. Pritom su relativni odnosi između pojedinih komponenti izvora sredstava ostali približno nepromijenjeni. Ukupni prosječni trošak sredstava (TOS2) u istom je razdoblju smanjen za oko 80 bps, uglavnom pod utjecajem pojeftinjenja inozemnih izvora čiju cijenu aproksimiramo pomoću prinosa na euroobveznicu.

Banke ne mogu lako i brzo zamijeniti (skuplje) domaće izvore (jeftinijim) inozemnima, dok kriza ne prođe, što otvara pitanje regulatorne distorzije koja djeluje protiv ove vrste izvora sredstava.

Slika 14. TOS1, IRO³ i TOS2

Činjenica da relativno pojeftinjenje inozemne devizne pasive nije dovelo do povećane potražnje banaka za tim načinom financiranja, u teoriji se može objasniti relativno većim troškom regulacije i otežanim pristupom toj vrsti izvora u uvjetima krize. Kako relativno veći trošak regulacije nije razlog, očito je da je pristup ovom izvoru u međuvremenu otežan. Iako se ta činjenica još ne vidi u udjelu inozemne pasive u ukupnoj pasivi koji je relativno stabilan, efektivno plaćena pasivna kamatna stopa ne prati indikator TOS2, što znači da banke ne mogu podešavati strukturu izvora promjenama relativnih cijena tako da skuplje izvore zamjenjuju jeftinijima zbog otežanog pristupa inozemnim izvorima financiranja. U takvim se uvjetima postavlja pitanje smislenosti još uvijek relativno visokog troška regulacije inozemne pasive, što predstavlja zaostatak iz jednog drugog vremena, kada je pristup toj vrsti izvora bio daleko lakši nego danas.

Važno je uočiti razliku između ovdje prikazanih troškova sredstava i nacionalne referentne stope (NRS) koju od prosinca 2012. računa i

³ IRO je malo (za cca 10-15 bps) manji nego u ranijim izdanjima HUB Analiza jer smo u obzir uzeli cjelokupnu strukturu remuneracije na sredstva koja se u vidu rezervi drže po raznim osnovama.

objavljuje HUB na temelju podataka HNB-a. Gore je prikazan granični trošak koji aproksimira prosječni trošak novih izvora. NRS u nastavku prikazuje prosječni trošak koji banke stvarno plaćaju na izvore uzete u prošlosti. Stoga ročnost NRS-a ne odražava trajanje budućeg razdoblja na koje se odnosi kamatna stopa, nego pokazuje koliko traje prošlo razdoblje iz kojega se koriste podaci o osnovicama i stvarno plaćenim kamatama.

Konstruktivski je riječ o stopama koje se dobivaju tako da se stvarno plaćene kamate dijele s osnovicama po valutama i razdobljima (unatrag). Tako tromjesečni NRS uzima u obzir podatke za tri mjeseca, a šestomjesečni za šest mjeseci unatrag (tj. dva kvartala). NRS je najbliži našem pokazatelju prosječne pasivne stope P (slika 1) i jedina je razlika u tome što se P računa za sve valute i izvore dvanaest mjeseci unatrag, a NRS se računa za različita razdoblja i valute, kao što je prikazano u sljedećoj tablici⁴:

Tablica 2: NRS – prosjek za sve fizičke i pravne osobe

	HRK	EUR	CHF	USD
3 mj.	2,82%	3,02%	2,42%	1,99%
6 mj.	2,80%	3,12%	2,41%	2,14%

Izvor: www.hub.hr/NRS

⁴ Više detalja na www.hub.hr/NRS

III. Zaključak

Izvori sredstava ove su godine bankama poskupjeli. S druge strane, prinos na državne obveznice i premija rizika nalazili su se u padu, no to nije dovelo do supstitucije domaćih izvora financiranja stranima. Jedan je razlog što izostanak pritiska potražnje za kreditima umanjuje potrebu za pribavljanjem inozemnih sredstava. No, drugi je razlog taj što je pristup inozemnim izvorima zbog krize otežan. Događa se klasično kreditno racioniranje, samo ovaj puta na tzv. „veleprodajnom tržištu“, koje se ne čisti kroz cijenu (rast kamatne stope), nego kroz limitirane iznose koje domaće banke mogu povlačiti iz inozemstva. U takvim se uvjetima postavlja pitanje smislenosti još uvijek relativno visokog troška regulacije inozemne pasive, što predstavlja zaostatak iz jednog drugog vremena, kada je pristup toj vrsti izvora bio daleko lakši nego danas.

Banke u takvim uvjetima nemaju širok manevarski prostor za izbjegavanje pada neto kamatne marže. Njezin je pad doveo do smanjenja neto kamatnog prihoda za 11,3% u prvih devet mjeseci ove godine. Ostali prihodi nisu uspjeli kompenzirati to smanjenje, kao ni troškovi, koji su smanjeni, ali ni izbliza toliko kao prihodi. Omjer troškova i dohotka zbog toga je znatno pogoršan, a povrati na kapital i aktivu smanjeni su gotovo do razina iz druge polovice 2009. kada su zabilježeni historijski minimumi. Pad neto dobiti za gotovo 17% u prvih devet mjeseci logična je posljedica opisanih trendova.

Pri tome je veoma važno da banke i dalje troše 45% - 50% rezultata u prosjeku za formiranje rezervacija za loše plasmane. Takvi plasmani rastu, no banke uspijevaju „sustići krizu“, jer ne dopuštaju da pokrivenost loših kredita ispravnima vrijednosti padne. Štoviše, analiza je pokazala da banke u neto rezultatu, unatoč snažnom padu dobiti, imaju rezervu za amortizaciju udara loših plasmana čak i u slučaju pogoršanja kriznih tendencija.

I svi spomenuti amortizeri djeluju prije kapitala koji je ionako jedan od najviših u Europi: stopa kapitalne adekvatnosti, koja je dodatno povećana u trećem u odnosu na drugo tromjesečje, najveća je među europskim zemljama koje o ovom pokazatelju izvještavaju MMF. Stoga možemo zaključiti da je drugi val krize pogoršao kvalitetu plasmana, smanjio neto kamatne marže i znatno umanjio dobit i stope profitabilnosti banaka. Unatoč tomu, banke su zahvaljujući rezervacijama i dobroj kapitalizaciji, taj val dočekale spremne. Isto vrijedi i za ubuduće.